

mensch, en hef intellect derhalve nog niet zoo hoog ontwikkeld was, als collega DEN HERDER veronderstelt.

Omgekeerd zouden de bezwaren en gevaren van de bipedie er veel eer toe hebben moeten leiden, dat de verticale houding verloren ging en tweevoeters tot viervoeters werden. Dat is echter — althans voor zoover het den mensch betreft — niet geschied. Niettegenstaande de bezwaren aan hun houding verbonden, zijn de bipedes, biped gebleven (voor zoover zij niet de boomen zijn ingegaan), blijkbaar noodgedwongen, geheel of ten deele door de noodzakelijkheid van een veilige geboorte.

De opmerkingen van collega DEN HERDER geven dan ook naar mijn meening veel meer steun aan mijn hypothese, dan dat zij daarmee in strijd zijn.

Ten aanzien van de in het laatste gedeelte van zijn stuk gestelde vragen, zij alleen opgemerkt, dat het er weinig toe doet of een stuitligging in het mioceen minder gevaarlijk was dan nu, en of de homoniden zelf de vrucht in stuitligging extraheerden, want in de phylogenie wint door teeltkeus een neuslengte: de gunstigste ligging — de hoofdligging — meestal van het oogenblik af, dat zij de gunstigste regel was geworden, onafhankelijk of de uteruscontracties krachtiger of minder krachtig waren, en of een partus praecipitatus de situatie kon redden of niet.

K. DE SNOO.

DE ARTS B. PREMSELA EN „VOORKOMING VAN ZWANGERSCHAP”.

In zijn propagandistisch boekje „*Bewuste regeling van het kindertal*” (of volgens schrijver beter: „Voorkoming van Zwangerschap”), schrijft deze collega op blz. 171:

„Is voor dat alles een consultatiebureau noodig?

Kan men dat niet beter overlaten aan den huisarts?”

Zijn antwoord luidt:

„Dit is niet de taak van den huisarts. In den regel ontbreken hem daartoe kennis en tijd.” Krachtens zijn eigen inleiding beteekent „dat alles” hoofdzakelijk: „voorkoming van zwangerschap”. Deze bestaat in het leeren zetten van een occlusief pessarium en verder „in het medegeven à f 2.75 van een irrigator + pessarium + zure zalf.” Bezit de huisarts hiervoor geen voldoende kennis?

Dat het consultatiebureau ook nog alle mogelijke geslachtsafwijkingen meent te moeten en te kunnen behandelen, doet niets af aan de hoofdzaak. Bovendien verwijst dit bureau in bijzondere gevallen naar verschillende specialisten (gynaecoloog, venereoloog, chirurg, psychiater, haematoloog) en naar het consultatiebureau voor tuberculose. Welnu, dat verwijzen kunnen de huisartsen toch ook wel.

Als collega PREMSELA bij zijn drukke bezigheden tijd heeft voor al die dingen, zullen zijn collega's huisartsen toch ook wel tijd hebben.

Onbescheiden en onjuist acht ik het, als een huisarts in het openbaar van de andere huisartsen zegt, dat hun kennis op dit punt onvoldoende is. Meestal is de Nederlandsche arts mijns inziens best in staat, zich een oordeel over deze zaken te vormen om zoo noodig hulp te geven *of te weigeren*.

Amsterdam, 5 December 1932.

B. FRANK.

WAT WIL ZEGGEN: „HET NATUURLIJK BELOOP DER GESLACHTELIJKE FUNCTIES”?

In het „*Tijdschrift*” van 12 November l.l. komt een kleine polemiek voor tusschen de heeren HOLT en SANDERS over de Nieuw-Malthusiaansche propaganda. HOLT schreef, dat die propaganda „geen eerbied voor het natuurlijk beloop der geslachtelijke functies heeft”. SANDERS meent, dat het begrip: „het natuurlijk beloop... enz.” anders moet worden opgevat dan zij plegen te doen, die zooals HOLT bezwaar maken tegen het gebruik van anticonceptioneële middelen. Hij,

SANDERS, verstaat onder dat natuurlijke beloop: „wat men bij de dieren ziet: aan „den geslachtsdrift toegeven op elk oogenblik, dat deze zijn werking doet gevoelen”.

Dit dunkt mij niet juist. De onjuistheid zie ik in het gebruik van het woord: „functie”. Beter dan hierover theoretisch, in het algemeen te gaan spreken, waarbij ik allicht gevaar zou loopen mijn boekje te buiten te gaan, lijkt het mij ter verduidelijking mijn toevlucht te nemen tot de zeer dikwijls gebruikte vergelijking tusschen honger en geslachtsdrift.

Ik merk dan in de eerste plaats, zonder daarop nader in te gaan, op, dat tegen deze vergelijking bezwaar bestaat, althans tegen het gebruik, dat daarvan veelal gemaakt wordt om verdere vergelijkingen tusschen het niet voldoen aan de eischen van die twee. Ik meen, dat gelijk wij honger en eetlust onderscheiden (op welke onderscheiding en onderlinge begrenzing ik evenmin nader inga), ook op geslachtelijk gebied onderscheid moet worden gemaakt tusschen behoefte en aandrift en dat het „zich doen gelden” van den geslachtsdrift zeker zeer dikwijls veeleer met eetlust dan met honger vergelijkbaar is.

Maar, afgezien hiervan, staat het er, dunkt mij, als volgt mée. Wanneer mensch of dier op den prikkel uitgaande van het gezicht of van den geur van spijsen reageert met vermeerderde afscheiding van speeksel of van maagsap, kan men spreken van: „het beloop eener natuurlijke functie”. Maar geheel iets anders is het, wanneer de mensch tegenover dienzelfden prikkel besluit wel of niet te eten. Dan kan men niet spreken van wel of niet ingrijpen in zulk een natuurlijk beloop.

Vanzelf komt hier dan te pas het onderscheid tusschen een functie, die wel en een, die niet van den wil afhankelijk is. Ik druk mij hier opzettelijk zoo vaag uit en spreek niet over functies, die wel en die niet willekeurig worden. . . . , omdat ik dan dadelijk stuit op de moeilijkheid, welk werkwoord dan te gebruiken. Naar ons gewone spraakgebrek zou ik misschien mogen schrijven: „uitgeoefend”, waarbij dan functie een begrip is ongeveer gelijk aan „ambt” hoewel het Latijnsche „functio” oorspronkelijk beteekent: „de waarneming”, bijvoorbeeld van een ambt en men een waarneming niet kan waarnemen, een uitoefening niet kan uitoefenen.

Is misschien het meest in overeenstemming met het tegenwoordige gebruik van het woord functie op ons gebied (dus, afgezien van het weer heel andere begrip „functie” op andere gebieden) te spreken over een functie, die „in werking treedt”? Dit zou het mij makkelijk maken. Ik zou mijn bezwaar tegen SANDERS dan zoo kunnen formuleeren, dat een functie, die niet in werking treedt (hetzij dan wel of niet, omdat ze willekeurig niet in werking gezet wordt), ook geen beloop kan hebben.

En het bezwaar der tegenstanders is immers juist, dat aan een functie, die wèl, hetzij uitgeoefend hetzij in werking gesteld wordt, nu verder niet haar natuurlijk beloop gelaten wordt.

Om ook in voor niet wetenschappelijk ontwikkelden duidelijk te zijn, onder wie voor deze vragen toch ook groote belangstelling bestaat, zou ik het liefst spreken van den „natuurlijken gang van zaken”.

Want mijn bezwaar tegen de opvatting van SANDERS is immers, dat, „wat men bij de dieren ziet” (zie boven), voor den mensch niet de natuurlijke gang van zaken genoemd mag worden. De natuur van den mensch is anders dan die van het dier en „natuurlijk” is voor den mensch zich anders te gedragen, in de eerste plaats ook op sexueel gebied, dan het dier.

Den Haag, 19 November 1932.

D. SNOECK HENKEMANS.